

Pesmi prednašajo na tamburici, ne na goslih kot srbski guslarji. Prvih sto verzov gre počasi, slovesno kot mohamedanski obredi, potem pa tako hitro, da se jim komaj sledi.

Niti najizurjenejši steno- graf ni mogel dohajati, ko so v Zagrebu zapisovali pesmi pod vodstvom dr. Marjanovića. Bilo je devet pevcev, ki so jih v ta namen povabili iz Bosne. Pri dolgih pesmih se pevec utruji, da mu pot curkoma teče po licu.

Starost pesmi se pozna iz vsebine. Opevajo se boji iz XVII. stoletja. Toda historična podlaga je bolj v ozadju, v ospredju so junaki in njihovo sovraštvo do druge vere. Celih vojsk se ne popisuje, ampak posamezni dvoboji ju-

nakov, kakor tudi Homer opeva le junake, ki premorejo več kot cele vojske. Čeprav so pesmi primeroma zelo mlade, vendar se berejo kot popisi srednjeveških turnirjev, kajti plemstvo je bilo v vsem skrajno konservativno in se je držalo z vso trdovratnostjo starih tradicionalnih običajev.

Junak pesmi je Mustaj-beg, ki je mohamedanec, to, kar Srbom Kraljević Marko. Da se krščanskim junakom slabo godi, je umevno. Toda tudi turški junak mora marsikatero preslišati, kajti pevci se natanko drže tradicije ter se ne laskajo nobenemu begu. Včasih se zaradi tega tudi spopadejo s svojim gospodarjem, ki ni zadovoljen, da dobiva junak v pesmi slabe priimke.

Iz pesmi se dobro spoznajo kulturne razmere in naziranje ljudstva. Živobojne slavnosti s kolom, turnirji, pohodi, vse to je dalo dovolj impulza, da se je mogla razviti poetična moč.

Na vsak način pa je vprašanje o življenju epske narodne pesmi dovolj zanimivo, zlasti za Jugoslovana, kajti v tem oziru se je še malo storilo. J. T.

○●○

Dr. Hristo P. Stoilov. V Plovdivu je umrl mlad bolgarski učenjak, dr. H. P. Stoilov, o katerem veljajo besede srbskega pesnika Branka Radičevića:

„Mnogo hteo, mnogo započeo,
čas umrli njega je pomeo!“

Porodil se je dne 15. avgusta l. 1880., študiral je na sofijski gimnaziji in filozofijo na sofijski univerzi. Ko je dovršil vseučiliške studije v Sofiji, se je podal s pomočjo ministrske podpore študirat na Dunaj, kjer je bil učenec prof. Jagića in je posebno proučeval slovansko filologijo in folkloristiko. Vrnivši se z Dunaja, je pričakoval, da dobi profesorsko službo na sofijski univerzi, kakor se mu je obljubilo, toda pričakovalo ga je dvojno razočaranje. Ni dobil službe na vseučilišču v Sofiji, temveč na gimnaziji v Plovdivu, kjer je bil imenovan za profesorja nemškega jezika namesto bolgarskega. Ta okolnost je bila bržkone tudi povod njegovega hiranja in prezgodnje smrti. Literarno je deloval

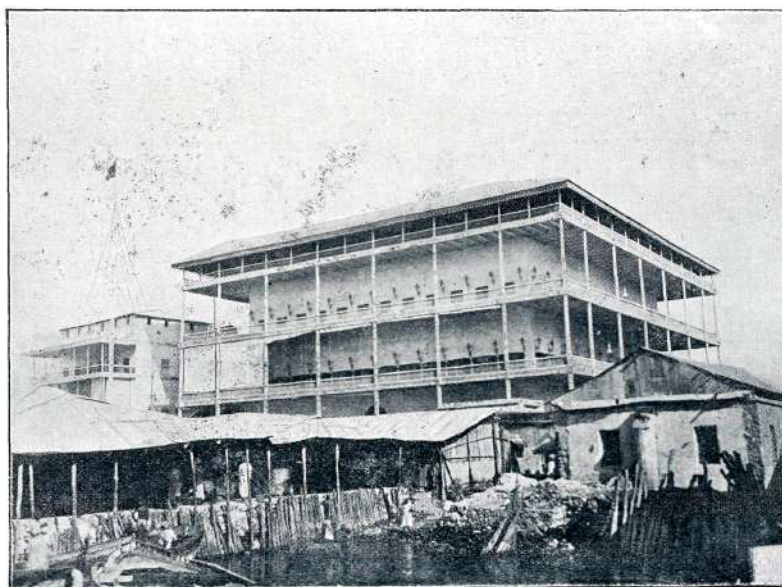
samo tri leta, in v teh treh letih je spisal precej spisov, ki pričajo o njegovi veliki nadarjenosti. Prvi spis Stoilova „Po vpraša za Věda Slovena“ je bil objavljen v listu „Učilišten Pregled“. Izmed njegovih spisov še imenujemo: „Konstantin Jireček“, „Dejnostta na Venelina po bolgarskiju folklor“, „Gorno-džumajski govor“ i. dr. Najnovejši spis je Stoilov izdal pod naslovom: „Vrhu bolgarskite i slavjanski gatanki“.

Jakim Grujev. Meseca septembra so vsa bolgarska narodna in literarna društva slovesno obhajala sedemdesetletnico bolgarskega učitelja, pisatelja in rodoljuba Jakima Grujeva, katerega ime je tesno združeno s slavno dobo bolgarskega narodnega preporoda. Grujev je namreč eden izmed tistih še živčih bolgarskih rodoljubov, ki so se borili zoper grcizem in za cerkveno neodvisnost. Grujev se je porodil l. 1828. v Koprivštini in je bil najprej učitelj v Koprivštini in potem v Plovdivu. Učiteljsko službo je opravljal do l. 1868., ko je postal pomočnik pri plovdivskem turškem uradu. Ob času bolgarske vstaje je bil vjet in interniran v Carigradu. Po osvoboditvi je bil ravnatelj (minister) narodne prosvete v južni Bolgariji in pozneje je bil ravnatelj deklishe gimnazije v Plovdivu. Grujev je spisal mnogo izvirnih del in je tudi veliko prevajal iz turškega, grškega, ruskega in francoskega jezika. Od njegovih spisov imenujemo: „Osnova za bolgarska gramatika“, „Kratka logika“, „Sveštenna istorija“, „Kozmografija“, „Osmanska gramatika“ i. dr. Za zgodovino bolgarskega preporoda imajo veliko vrednost Grujevi „Spomeni“.

○●○

Fr. Št.

Slovaška grobova. Kakor je menda znano, pripadajo Slovaki k dvema veroizpovedanjem: katoliškemu in protestantskemu. V zadnjem času sta Slovacom umrla odlična rodoljuba in pisatelja protestantskega veroizpovedanja, in to: Jan Alexander Fábry, župnik, in Karol Hrdlička, župnik v pokoju. — Jan Al. Fábry je umrl 14. oktobra po

SULTANOVA PALAČA V ZANZIBARU PRED L. 1896.

dolgi želodčni bolezni. Na njegovem grobu je nameraval govoriti dr. Vladimir Fajnor, a mu ni bilo dovoljeno, dasiravno je dr. Fajnor zatrjeval, da vsled njegovega govora ne

bo nobene disonance. Tako daleč je že dospelo na Mažarskem preganjanje Slovakov, da se Slovaki ne morejo posloviti od svojih umrlih odličnih mož in ne smejo nad grobom oceniti njihovih narodnih zaslug. J. A. Fábry se je porodil dne 15. februarja 1848 v Vavrišovu v lptovskem okraju, kjer je bil njegov oče učitelj in občinski tajnik. Od l. 1860.—1864. je Fábry študiral na nemški gimnaziji v Kežmarku, potem na slovaški gimnaziji velkorevaški. V VI. razredu je Fábry uredoval pisan mesečnik „Zoro“ in je začel tudi pošiljati prispevke v list „Junos“, ki je izhajal v Budimpešti. L. 1869. je študiral bogoslovje v Prešovu in ker mu je umrl oče, je moral studije prekiniti. Postal je učitelj v Butizovcrah namesto svojega očeta in to službo je opravljal eno leto in pol. V tej dobi je pošiljal pesmi v list „Orel“, ki ga je izdajal dobro znani slovaški pisatelj Kalinčák. L. 1871. je Fábry zopet študiral teologijo, ki jo je dovršil l. 1874. v Lipskem. Vrnivši se iz Lipskega bil je profesor v Sajo-Gömör in nedolgo potem je bil izvoljen za župnika v Veliki Slatini, kjer je bil 32 let. Kot župnik je uredoval in izdajal „Knjižnicku-Vnutorno-missiovu“ ter je bil glavni sotrudnik cerkvenega lista „Stráž na Sione“ in nekaj časa njegov glavni urednik. Da povzdigne gospodarske razmere Slovakov, je ustanovljal slovaške denarne zavode. — Karol Hrdlička, bivši protestantski župnik v Nadlaku, se je porodil dne 3. decembra l. 1837. v Nitranski Sredi. Njegov praded, Jan Hrdlička, je bil prvi sotrudnik „Starjrh Novin“, ki so izhajale pod uredništvom Andreja Plachega, župnika v Turčanskem Sv. Martinu. Njegov oče Mihael Hrdlička je bil slovaški učitelj. Gimnazijo in teologijo je Hrdlička dovršil v Požunu. L. 1870. je bil izvoljen za protestantskega župnika v Nadlaku, kjer je bil 38 let. Narodno se je Hrdlička zavedel že na gimnaziji pod vodstvom navdušenega Ludevita Štúra. Svojega rodu se nikoli ni sramoval; bil je vobče znan kot redek, čist slovaški značaj. Kako se je obnašal nasproti svojim predstojnikom, patentiranim mažarskim rodoljubom, dokazuje sledeči veseli slučaj iz njegovega življenja. Nekdaj je prišel v Nadlak na senioralno vizitacijo takratni senior. Pohujšal se je nad tem, da župnik Hrdlička v cerkvenih knjigah vodi račune v slovaškem jeziku. „Kako se upate po slovaško voditi račune?“ vpraša senior osorno Hrdličko. „Saj ne računim slovaško,“ odgovoril je župnik; „prosim, izvolite čitati,“ je nadaljeval kažoč na arabske številke, „egy forint huszonöt (namreč 1 gld. 25 kr.) negyvenhat (število strani)“ itd. Senior je bil zelo presenečen po tem nepričakovanem dovtipnem odgovoru. Kot vesten prijatelj slovaškega ljudstva je skrbel tudi za njegovo blagostanje. Hrdlička je ustanovil prvi slovaški denarni zavod. Več nego na gospodarskem polju je Hrdlička deloval na prosvetnem in cerkvenem književnem polju. Prevel je „Katedismus“ od Krügerja, ki se je dolgo časa rabil v slovaških protestantskih šolah in spisal več verskih knjig in brošur, zlasti zoper sekto nazarencov, ki so se takrat jeli množiti v njegovi župniji. Najrajsi se je pa pečal s poezijo. V poeziji je iskal tolažbe, zlasti ko mu je umrlo petero otrok in zvesta soproga. Iz vseh njegovih pesmi veje duh skepticizma in pesimizma, toda vendar ni v njih obupanja. Poleg izvirnih pesmi je Hrdlička izdajal tudi prevode; prevajal je zlasti Petöfija. V zadnjih letih se je pečal z etimologiziranjem in iskanjem slovaških korenin v mažarskem jeziku. Nabral je veliko gradiva, ki gotovo ni brez vrednosti. Fr. Št.

□□□□

Iz narodnega življenja lužiških Srbov. Znani lužiško-srbski rodoljub, dekan I. Ševčík, se je preselil iz iz Budišina v Kamjenico v Rudnih gorah; s tem je „Katholski

Posol“ izgubil urednika, lužiški Srbi svojega političnega voditelja in „Mačica Serbskaja“ svojega vestnega tajnika. — „Raj“, mladinski list za katoliško lužiško-srbsko deco, ki je doslej izhajal samo štirikrat na leto, izhaja sedaj vsak mesec. „Zahrodka“, ki se izdaja za protestantsko deco, izhaja dozdej še štirikrat na leto. Vobče se opazuje, da se lužiško-srbski katoliki bolj zavedajo svoje narodnosti in so bolj požrtvovalni nego njih protestantski rojaki. — Marljivi in zelo nadarjeni lužiško-srbski pesnik, duhovnik I. Čišinski, je izdal že dvanajsto pesniško zbirko pod naslovom „Serbske wobrazki“. Knjiga je krasno opremljena (cena 1 marka) in je določena preprostemu ljudstvu. — Dne 11. oktobra je obhajalo kmečko društvo „Towarstwo serbskich burow“ svojo dvajsetletnico; slovesnost, katere se je udeležilo veliko številno manjših in večjih kmetov iz zgornje Lužice, je bila impozantna. Prolog k slavnosti je spisal pesnik Čišinski in predstavljala se je tudi izvirna drama iz življenja lužiških kmetov pod naslovom: „Burska krew“ (Kmečka kri). — Poleti se je v Hrodzišču priredil poučni tečaj za lužiško-srbske bogoslovce takozvani „Serbski seminar za serbskih studowacych bohoslawstwa“. Tečaja, ki ga je vodil katoliški župnik Mrózak, se je udeležilo pet bogoslovcev. Namen tečaja je izobraziti bogoslovce v njihovem materinskem jeziku tako, da bodo mogli brez težave pastirovati med lužiško-srbskim ljudstvom. Fr. Št.

□□□□

Ludwik Stanislaw Liciński, poljski pesnik, je nedavno umrl v 34. letu svoje starosti vsled sušice. Vse svoje življenje je skoraj prebil v revščini in na potovanju. Pisal je v stilu jednatem, svežem, a brezobzirnem. Ljubil je izredne pesniške slike in posebne izraze; pisal je takorekoč s krvjo svojega srca. Sovražil je vse „co pežza“, ljubil je, kar prodira ka prostosti, kar lomi okove, družabne in ekonomične, kar se je iznebilo predsodka. Umrl je bil duša silna, delavna, ki ni bila vkljenjena v noben kompromis življenja in umetnosti. Spisal je „Halucynacje“, ki jih je objavil „Glos“ in „Pamiętniki Włóczęgi“.

Petdesetletnica književne delavnosti Aleksandra Jablonskega. Poljsko znanstvo je obhajalo letos redek jubilej. Minulo je namreč petdeset let od tega časa, kar je eden najbolj imenitnih poljskih zgodovinarjev, Aleksander Jablonowski, objavil v kijevskih „Pismach Gromadzkiego“ prvo svoje delo pod naslovom „O prowincjonalizmah etnograficzno-historycznyh w dawnej Polsce“. Tekom polstoletja se je pa zaklad poljskega znanstva obogatil s celo vrsto imenitnih del izpod peresa Al. Jablonskega. Al. Jablonowski se je porodil dne 19. aprila 1829 v Gozlinu; vseučilišče je študiral najprej v Kijevu in pozneje v Dorpatu, kjer je dovršil akademične studije l. 1852. Dovoršivši studije je Jablonowski prva leta služboval kot profesor na Ukrajini. Da izpopolni svoje studije, je potoval Jablonowski po zahodni in južni Evropi, potoval je po Nemškem, Angleškem, Francoskem, Laškem in Grškem, bil je celo v Palmiri in Damasku. Ko se je vrnil, je začel v Varšavi svojo znanstveno-literarno delavnost, objavljajoč v „Bluszczu“, „Tygodniku Ilustrow.“ in „Polski Gazeti“ opis svojega potovanja. L. 1875. se je Jablonowski zaeno s prof. Pavińskim lotil temeljitega dela; začela sta izdajati „Źródła dziejowe“ (Zgodovinske vire), katerih je izšlo že nekoliko debelih zvezkov. To delo je podlaga za preiskovanje zgodovine tistih krajev, ki so tako važno vlogo igrali v poljski zgodovini. Drugo veliko delo Jablonskega je „Akademja kijowsko-mohilańska“ (zgodovina razvoja občne civilizacije zahodne na Ruskem). Na tretjem shodu poljskih zgodovinarjev l. 1900. je Jablonowski predložil svoje